

Tom Borsten & Bas Jongenelen

De laatste paar jaar is werkwoordspelling een hot item. Er wordt veel onderzoek naar gedaan en er wordt veel over gepubliceerd (NN 2007, Zijlmans 2009, Schijf e.a. 2010, Bonset 2010 en Van den Bergh e.a. 2011 om er een paar te noemen). Een bijzondere publicatie is Van de Gein (2010), waarin staat dat leerlingen in groep 8 van de basisschool de werkwoordspelling helemaal in de vingers hebben. In het vervolgonderwijs zou het echter fout gaan: volgens Van de Gein wordt in het voortgezet onderwijs te weinig, of op een verkeerde manier aandacht besteed aan werkwoordspelling. Wij (docenten Nederlands) vroegen ons af of dit inderdaad zo is.

Klopt dat ook? Om dat na te gaan zijn wij bezig met een grootschalig onderzoek naar werkwoordspelling: op alle schooltypen en in alle klassen nemen we dezelfde werkwoordtoets af, om te kijken hoeveel fouten de leerlingen maken. Het is een – op het oog – simpele toets, twintig zinnen met in iedere zin een werkwoord waar de eindletter(s) van weggelaten is/zijn. De leerlingen hoeven slechts d, t of dt in te vullen. We hebben niet gekeken naar werkstukken en ander door leerlingen geschreven materiaal. Juist vanwege de simpelheid en eenduidigheid hebben we een standaardtoetsje gemaakt. Kijk onderaan dit artikel en probeer hem zelf eens te maken.

Het Koning Willem II College in Tilburg is een van de scholen waar de docenten Nederlands de toets afgenomen hebben. Dat gebeurde afgelopen september (in het huidige schooljaar) en werkwoordspelling was toen nog niet aan de orde geweest. De leerlingen hebben de toets in het begin van het schooljaar gemaakt. In totaal zijn 874 leerlingen onderworpen geweest aan de toets. Deze leerlingen maakten bij elkaar 6023 fouten, hetgeen neerkomt op een

gemiddeld aantal fouten van 6,89. Op 20 zinnen is dit best veel, namelijk een krappe 35 procent. Toch gloort er hoop op het Koning Willem II College, want dit gemiddelde is opgebouwd uit heel veel fouten in de brugklas (7,85 gemiddeld), tot behoorlijk weinig fouten in 6vwo (2,23 gemiddeld). Zie de tabel voor alle gegevens.

Bij de tabel moet een belangrijke kanttekening gemaakt worden. De gegevens zijn namelijk niet altijd representatief voor de groep die ze vertegenwoordigen. Het toetsje is aan 260 brugklasleerlingen afgenomen en aan slecht 26 leerlingen van 5vwo. Het is evident dat je over de gegevens van de eerste klas ‘hardere’ uitspraken kunt doen dan over de gegevens 5vwo.

Een ander belangrijke vermelding is de vermelding dat klas 1, 2 en 3 in de tabel opgenomen zijn als heterogene groepen. Dat betekent dat klas 1, 2 en 3 in de tabel bestaan uit leerlingen met een vmbo-t, havo- of vwo-niveau. Voor dit artikel hebben we de onderbouwklassen niet verder uitgesplitst. In deze heterogene onderzoeksgroepen zijn weliswaar de verschillende niveaus allemaal vertegenwoordigd, maar je kunt deze gegevens niet helemaal eerlijk vergelijken met gegevens van homogene groepen als 4vmbo of 5vwo.

Uit de tabel blijkt dat leerlingen beter gaan spellen naarmate ze langer op het Koning Willem II zitten én dat vwo'ers beter

spellen dan havisten. Deze conclusie is dus compleet tegengesteld aan die van Van de Gein (2010). De docenten (Nederlands) van het Koning Willem II doen het onderhoudswerk dus niet verkeerd. Al is het aantal fouten toch aan de hoge kant.

Gehanteerde literatuur

- Huub van den Bergh e.a., ‘Spelling op verschillende niveau: werkwoordspelling aan het einde van de basisschool en het einde van het voortgezet onderwijs’ in: Levende Talen Tijdschrift, nummer 1, maart 2011, pp. 3-14
- Helge Bonset, ‘Spelling in het onderwijs: hoe staat er ermee, en hoe kan het beter?’ in: Levende Talen Tijdschrift, nummer 3, september 2010, pp. 3-17
- Jannemieke van de Gein, ‘Komd een kind van de basisschool’ in: Onze Taal, 79ste jaargang nr. 9, september 2010, pp. 228-230
- NN, ‘De fouten zijn gewoon onvermijdelijk’ in: Klasse voor leraren, december 2007, nr. 180, pp. 11-15, <http://www.klasse.be/leraren/archief/13090>
- Truus Schijf e.a., ‘Spellingsvaardigheid van brugklassers’ in: Levende Talen Tijdschrift, nummer 2, juli 2010.
- Mieke Zijlmans, ‘Je kunt niet correct spellen als je twaalf bent’ in: Taalschrift, 15/10/09, <http://www.taalschrift.org/reportage/005174.html>

Toets

Schrijf de gevraagde werkwoordsvorm

helemaal op. Zet op de puntjes de juiste letter(s). Maak een keuze uit de volgende letters: d – dt – t

1. Ik kijk uit het raam en ik zie dat er niets is gebeur.....
2. Wor..... je broer piloot. Dat is leuk.
3. Weet je wel wat dat allemaal inhou.....
4. Gisteren ben ik over de dijk naar huis gefiets.....
5. De buurman verander..... zijn moestuin in een tuin met mooie bloemen.
6. Kees ligt zo lang in de zon, dat hij helemaal verbran.....

7. Als je weer geplaagd wordt, antwoord..... je voortaan maar niet meer.
8. Mijn dochter is verkouden, ze snotter..... nogal veel.
9. Hoe hou..... je zo’n prachtige ruimte schoon?
10. Max overtuig..... zijn leraar hem een hoger cijfer te geven.
11. Hij vindt dat hij zijn tijd goed bestee.....
12. Ik heb gehoord dat jij naar school loop.....
13. Heeft zijn vriendin een ander? Ik denk niet dat hij dat vermoe.....
14. Tante Marianne verbaas..... zich erover dat ik zo goed kan spellen.
15. Wij hebben geluidsoverlast, omdat de buurman zijn keuken verbouw.....
16. De weg naar de binnenstad is vorig jaar flink verbree.....
17. Kevin wil weten wanneer jij zijn brief beantwoor.....
18. Die jongen heeft hele avonden aan zijn

- opdrachten gewerk.....
19. De nicht van de knecht van de bakker zing..... in een kerkkoor.
20. Bianca verhuis..... binnenkort naar een andere stad.

Tom Borsten is docent Nederlands op het Koning Willem II College en Bas Jongenelen is docent Nederlands op de Fontys Lerarenopleiding Tilburg. Wilt u alle geanonimiseerde onderzoekgegevens werkwoordspelling vanuit verschillende invalshoeken bekijken, of wilt u een vraag stellen t.a.v. dit onderzoek, dan kunt u contact opnemen met Tom Borsten (t.borsten@willem2.nl)

tabel spel fouten	leerlingen	fouten	gemiddeld
klas 1	260	2040	7,85
klas 2	147	1110	7,55
klas 3	108	888	8,22
4vmbo	28	197	7,04
4havo	132	930	7,05
5havo	79	480	6,08
4vwo	45	218	4,84
5vwo	26	49	1,88
6vwo	49	111	2,27
totaal	874	6023	6,89

